

SISÄILMA-ASIOIDEN NEUVOTTELUKUNNAN LAUSUNTO KOSKIEN VUODEN 2022 TALOUSARVION VALMISTELUA SEKÄ TULEVAN VALTUUSTOKAUDEN STRATEGIAA

Sisäilma-asioiden neuvottelukunta on toiminut elokuusta 2017 lähtien tehtävänänsä seurata sisäilma-asioita Vantaalla. Neuvottelukunnan kokouksiin osallistuu luottamushenkilöiden lisäksi eri toimialojen viranhaltijoita sekä sidosryhmien edustajia. Neuvottelukunta on toiminnallaan edistänyt Vantaan kaupungin toimintaa sisäilma-asioissa ja jatkossakin kokouksissa käytävällä vuoropuhelulla on suuri merkitys toimintatapojen ja prosessien kehittämisessä. Neuvottelukunnalla ei kuitenkaan ole päätösvaltaa talousarvioon. Tässä lausunnossa neuvottelukunta nostaa esiin seikkoja, jotka tulisi huomioida vuoden 2022 talousarvion sekä tulevan valtuustokauden strategian valmistelussa.

Luottamus on kaiken perusta

Sisäilmaa koskevassa viestinnässä on kiinnitettävä huomiota luottamuksen saamiseen. On tärkeää, että henkilökunta, huoltajat sekä myös luottamushenkilöt saavat sujuvasti kaiken olennaisen tiedon esimerkiksi sisäilmatutkimuksista ja korjauksista. Infotilaisuuksien lisääminen olisi toimiva keino parantaa vuorovaikutusta ja vähentää kaupunkilaisten kokemaa huolta sisäilmaongelmissa.

Kaupungin prosessien on oltava avoimia ja myös pehmeät arvot on huomioitava. Ongelmakohteisiin perustettaviin sisäilmatyöryhmiin on saatava myös riittävä huoltajien edustus, mikäli kyseessä on koulu tai päiväkot. Huoltajien edustus toteutuu parhaiten vanhempainyhdistyksen kautta. Kohteissa tehtävät kuntotutkimusraportit on pyrittävä julkaisemaan alkuperäisinä.

Tällä hetkellä oireilevat lapset ja heidän huoltajansa saavat kouluterveydenhuollossa tukea. Vastaavaa käytäntöä tarvitaan myös varhaiskasvatuksessa sekä henkilöstön tukemisessa. Huoltajien vaikutusmahdollisuuksia sisäilmaongelmia koskevissa asioissa tulisi parantaa, esimerkiksi oireileville soveltuvien tilojen suunnittelussa sekä materiaalien valinnoissa.

Vantaan kaupungin työnantajamaineesta on pidettävä huolta, esimerkiksi työhyvinvointiin panostamalla. Vaikka henkilöresursseihin olisi riittävät määrärahat, osaavan henkilökunnan saatavuus voi osoittautua ongelmaksi.

Luottamuksen ylläpitämisessä on olennaista, että kaikki osapuolet voivat luottaa toisiinsa. Tulevalla valtuustokaudella täytyy kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten sekä luottamushenkilöt että viranhaltijat omalla toiminnallaan pystyvät edistämään aidon luottamuksen syntymistä.

Toimivat prosessit ja riittävä osaaminen

Vantaan kaupunki on määritellyt prosessin sisäilmaongelmien käsittelyyn. Tilojen käyttäjät ovat parhaita asiantuntijoita, ja heidän kokemiinsa oireisiin on tärkeää reagoida. Prosessia oireilmoitusten antamisesta ja käsittelystä tulee parantaa sekä huolehtia, että tieto prosessista on helposti kaupunkilaisten saatavilla. Toiminta täytyy saada tasolle, jossa ketjun jokainen jäsen tietää miten tulee toimia.

Työskentelyn tai opetuksen järjestäminen sisäilmasta oireilevalle on kaupungin vastuulla. Oireileville on tarjottava riittävä tuki ja apua ongelmien ratkaisuun. Sisäilmaterveydenhoitajan työ on osoittautunut erittäin arvokkaaksi, ja tätä toimintamallia tulee edistää tarvittaessa lisäresurssein.

Rakentamisen laatuun on panostettava jo suunnitteluvaiheessa, jottei jälkikäteen tarvitse korjata puutteellisia rakenteita. Kuivaketju 10 -käytäntöjä on noudatettava kaikessa rakentamisessa. Tiivistyskorjausten käyttöä kannattaa harkita, sillä niiden vaikuttavuus on usein ollut heikko.

Hirsikoulun rakentamista Vantaalle tulisi harkita vakavasti, ja sisäilmaesteettömmään rakentamiseen on muutenkin syytä panostaa nykyistä voimakkaammin. On hyödyllistä, että tilakeskuksen käytössä on riittävästi etukäteen kilpailutettuja sopimusconsultteja ja –urakoitsijoita. Näin hankkeita ei tarvitse aina erikseen kilpailuttaa.

Pitkän tähtäimen kehittäminen

Sisäilmaongelmia ennaltaehkäisevät keinot on saatava kiinteäksi osaksi kaupungin toimintamalleja kaikilla toimialoilla, erityisesti toimitilojen rakennuttamisen ja hallinnan osalta. Ennakoivalla kiinteistönpitomallilla ongelmiin pystytään puuttumaan ennen niiden kehittymistä vakaviksi. Kiinteistönhuollon ja korjausten tehtävä on ylläpitää rakennusten kuntoa ja ehkäistä vahinkojen syntymistä.

Neuvottelukunta suosittelee tekemään selvityksen kaupungin rakennusten ilmanvaihdosta, vähintäänkin koulujen ja päiväkotien osalta. Selvityksen tulisi osoittaa, missä kohteissa ilmanvaihto on riittämätön, mitä toimenpiteitä tilanteen korjaaminen edellyttäisi ja millainen näiden toimenpiteiden kustannusarvio on. Selvityksen jatkotoimenpiteenä on laadittava aikataulutettu suunnitelma ilmanvaihdon epäkohtien korjaamiseksi.

Peruskorjaushankkeissa ilmanvaihdon uudistamista, tasapainotusta ja lämmitysratkaisuja on tarkasteltava kokonaisuutena, jotta on mahdollista saavuttaa sekä energiatehokkuus- että sisäilman laatutavoitteet. Peruskorjausten vaihtoehtona kannattaa harkita myös uudisrakentamista. Hyödyntämällä tutkimustietoa erityisesti terveystaloudellisesta näkökulmasta voidaan arvioida, kannattaako kohde korjata vai korvata uudisrakennuksella.

Viime vuosina toteutettujen tutkimus- ja kehityshankkeiden tuloksia on syytä analysoida kokonaisuutena, jotta hankkeista saatuja oppeja pystytään hyödyntämään tehokkaasti. Hyviksi todettuja menetelmiä kannattaa jatkaa ja jalostaa edelleen.

Henkilökunnan osaamista sisäilma-asioissa on syytä parantaa esimerkiksi koulutuksen avulla. Olennaisia henkilöstöryhmiä ovat koulujen ja neuvoloiden terveydenhoitajat sekä terveyskeskuslääkärit. Myös muiden henkilöstöryhmien sekä sisäilma-asioista vastaavien luottamushenkilöiden osaamista on tärkeää kehittää kohdennetulla koulutuksella sekä osallistumisella kustannustasoltaan edullisiin seminaareihin. Mikäli kaupungissa toimii jatkossa sisäilma-asioiden neuvottelukunnan kaltainen toimielin, sillä tulee olla nykyistä selkeämmät valtuudet vaikuttaa valmisteilla oleviin asioihin.

Riittävät resurssit ja niiden viisas kohdentaminen

Laadukkaaseen rakentamiseen, peruskorjauksiin ja sisäilmahankkeisiin tarvitaan riittävästi määrärahoja, henkilöresursseja ja väistötiloja. Mikäli peruskorjaushankkeita joudutaan taloudellisista syistä siirtämään, havaittuihin sisäilmaongelmiin on kuitenkin puututtava ja akuutteihin korjauksiin on varauduttava. Kaupungilla on oltava käytössään riittävät väistötilat, jotta korjaukset voidaan toteuttaa turvallisesti ja viivytyksettä. Erityisesti sietämättömän ja merkittävän riskin tilojen terveyshaitan tasoa on saatava vähennettyä viipymättä.

Korjausmäärärahoissa tulee erityisesti varautua ilmanvaihtojärjestelmien laajamittaiseen uusimiseen. Kaupungin rakennuskanta on vanhaa, ja etenkin päiväkotien osalta ilmanvaihdon uusiminen saattaa aiheuttaa pullonkaulan peruskorjauksiin, mikäli asiaan ei riittävästi varauduta.

Henkilöresurssien suhteen huomiota on erityisesti kiinnitettävä tilakeskuksen henkilöstön määrään sekä työkuormaan. Mikäli työvuosia ja virkoja ei voida taloudellisista syistä lisätä, on kuitenkin tärkeää huolehtia työn kuormittavuudesta ja työssä jaksamisesta.

Pitkäjänteisen kehittämisen kannalta on olennaista tunnistaa pullonkaulat kaupungin prosesseissa ja resursseissa. Panostukset kannattaa ensisijaisesti kohdistaa näihin kohteisiin, jotta toiminta on sujuvaa ja tehokasta. Mikäli taloustilanne pakottaa priorisoimaan resursseja, on järkevää painottaa jo tiedossa olevien ongelmien korjausta.

Onnistumisen seuranta ja ohjaus

Sisäilmaoireilun väheneminen on Vantaan kaupungin strateginen tavoite, jonka toteutuminen tulee varmistaa uskottavalla ja systemaattisella kyselyllä. Aiemmassa laajassa kyselytutkimuksessa merkittävän ja sietämättömän riskin kohteiksi todettujen rakennusten oireilutasojen laskeminen voidaan parhaiten todentaa vertailukelpoisella kyselytutkimuksella. On myös syytä harkita säännöllisesti toistettavaa oirekyselyä kokonaistilanteen kartoittamiseksi. Päiväkotien ja peruskoulujen lisäksi on tärkeää tietää myös toisen asteen oppilaitosten sekä muiden kaupungin kiinteistöjen tilanne.

Sisäilmakorjausten onnistuminen pystytään varmistamaan kohdekohtaisella oirekyselyllä, joka toistetaan ennen korjauksia ja korjausten jälkeen. Tätä menettelytapaa suositellaan noudatettavaksi jokaisen sisäilmakorjauksen yhteydessä. Kyselylomakkeen tulee sisältää peruskysymysten lisäksi vähintäänkin yleisimmät sisäilmaoireet, kuten päänsärky, väsymys ja pahoinvointi. Vastaajien anonymiteetti on säilytettävä riittävän suuren otoskoon avulla, esimerkiksi sisällyttämällä pienemmissä kohteissa vastaajien joukkoon myös tilaa käyttävät lapset. Yksittäisten, korjausten onnistumista kartoittavien kyselyiden lisäksi olisi hyödyllistä toteuttaa myös pitkän aikajänteen seurantakyselyitä.

Erityyppisiä kyselyitä vertaillen on huomioitava, että esimerkiksi korjausten onnistumista kartoittavilla kyselyillä ei voida tehdä suoria johtopäätöksiä kohteen yleisestä sisäilmatilanteesta. Vastaavasti yleinen oirekysely ei anna suoraa tietoa rakennuksen korjaustarpeesta. Kyselyiden määrää ja laajuutta pohdittaessa on myös muistettava resurssien priorisointi. Mikäli käyttäjien oireilmoituksiin perustuva korjausprosessi saadaan toimivaksi, määrärahoja on mahdollista kohdentaa oirekyselyjen sijaan suoraan korjauksiin.

Onnistumisen mittaamisen lisäksi on myös panostettava rakennus- ja korjaushankkeiden valvontaan sekä kiinteistönhuollon ja siivouksen laadunvarmistukseen. Siivouksissa on käytettävä ammattitaitoista ja koulutettua työvoimaa.